

Концепція сталого розвитку як передумова створення системи колективної безпеки

Воробієнко П.П.,

(Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору Національної академії наук України, E - mail: ocvina21@ukr.net)

Світова спільнота занепокоєна негативними тенденціями в розвитку суспільства, що виражається в зміні клімату, погіршення екологічної ситуації, перманентними військовими конфліктами та інше. За висновками вчених є загроза вступити в фазу не самовідновлення природи, або до виникнення ядерної війни, що може призведе до знищення земної цивілізації. Усвідомлюючи таку загрозу ООН на своїх генеральних асамблеях ухвалила дві резолюції, які направлені на досягнення сталого розвитку глобального суспільства. В резолюції сталого розвитку визначено 17 цілей сталого розвитку (ЦСР), які включають в себе 169 завдань. Безумовно ці резолюції зіграли і продовжують грати позитивну роль в досягненні сталого розвитку, проте радикальних змін на краще не відбулось.

Мето доповіді є дати відповідь на запитання: «Чому не має впевненості в досягненні ЦСР? А також сформулювати первопричини виникнення загроз існування земної цивілізації, запропонувати основні засади нової концепції сталого розвитку та напрями досліджень для формування ЦСР.

Чому не має впевненості в досягненні ЦСР?

1. ООН постійно здійснює моніторинг досягнення ЦСР по кожному регіоні і кожній країні. Результати моніторингу показують, що певні цілі не будуть досягнуті. Так в звіті Європейської комісії ООН (ЄЕК ООН) "На півдорозі до 2030 року: скільки цільових показників буде досягнуто в регіоні ЄЕК ООН? Огляд та перспективи на 2022 рік" [1]. Усі 169 завдань із 17 ЦУР розбиті на чотири групи: збереження прогресу у досягненні мети, прискорення прогресу у досягненні мети, зворотний прогрес у досягненні мети, недостатні дані. Виходячи з цієї оцінки, регіон досягне лише 26 завдань (15,3%) до 2030 року. Для 64 завдань (37,9%) необхідно прискорити прогрес, для 15 завдань (8,9%) необхідно повернути поточну тенденцію назад, а для 64 завдань (37,9%) - недостатньо даних[1]. Такі невтішні результати маємо в найбільш розвиненому регіоні, який включає країни Європи, США, Канаду, Ізраїль, Казахстан.

2. В монографії [2] приведено висновок відомих економістів: «..востаннє людство знаходилося на рівні самопідтримки у 80-х роках ХХ ст. Нині вийшло за межі на 20%. На жаль, навантаження з боку людини на навколишнє середовище продовжує зростати, незважаючи на розвиток технологій та зусилля громадських організацій... людство вийшло за межі та перебуває у нестійкому просторі. Однак розуміння цієї проблеми у всьому світі пригнічуюче слабке». Даніель Екерт у статті "Війни, терор, нестабільність - світ стає пороховою бочкою", опублікованій на сайті газети Die Welt пише: «Кількість конфліктів у світі подвоїлося, зростають політичні та економічні ризики. Після глобального аналізу страховик кредитів встановлено індекс небезпеки, який показує, що світ на межі краху» [3]. Існує великий список джерел, де наводяться беззаперечні факти неможливості досягнень ЦСР до 2030 року.

3. Сформульовані у резолюції ООН ЦСР є безперечно актуальні і направлені проти існуючих загроз. Але поза увагою залишились причини виникнення цих загроз. Чому виникають конфлікти в тому числі і військові? Чому зростає відстань між багатими і бідними? Чому забруднюється навколишнє середовище, що призводить до зміни клімату? Відповідей на ці запитання в документах ООН не відображено. Тому проводиться протидія наслідкам цих загроз, а не причинам їх виникнення. Боротьба з наслідками не може в принципі привести до бажаного результату. У кращому випадку досягається зменшення дії загроз, що є позитивним явищем.

Первопричини виникнення загроз існування земної цивілізації.

1. Загрозу існування земної цивілізації створюють люди. Тому первопричини виникнення загроз слід шукати в природі людини. Наряду з позитивними якостями людини, які уособлюються в моралі, у частини людей існує негатив: жадність, жадоба до влади, жорстокість. Саме недостатні зусилля в формуванні позитивного характеру людини розвиваються негативні риси. В більшій або меншій мірі це стосується суспільства будь-якої країни.

2. Найбільший вплив на розвиток суспільства здійснюють владні інституції і їх учильники, бізнесмени, політики, частина яких одержали або хибне виховання, або мають негативні риси характеру, схильні до корупції і незаконного збагачення, або перше і друге разом. В той же час суспільство не створило дієвих запобіжників їх деструктивного впливу на розвиток суспільства.

У демократичних країнах у владу приходять через вибори. Фактично майбутні вибори є основним запобіжником в діяльності політиків, як у владі так і в опозиції. І це добре, але замало. Процеси, які відбуваються у суспільстві, показують, що одного запобіжника недостатньо. Орієнтація на виборців приводить до популізму і маніпулюванням суспільством. Історія знає приклади, що в результаті популізму і маніпулювання легітимно приходили до влади диктатори. Окрім цього існує ймовірність вибору помилкових напрямів в стратегії розвитку держави. Наприклад, серед ряду політиків існує як аксіома твердження, що національні інтереси перед усе. Але досить часто вони не здатні спрогнозувати, до яких наслідків призведе додержання цієї аксіоми. Уже давно світ став глобальним і не може одна держава жити в комфорті, коли інші держави бідують. Великий позитив є в тому, що є політики, які це розуміють. В суспільстві існує вираз – глобальне громадянство і навіть глобальний патріотизм. Вчасно надана допомога іншій державі якраз буде відповідати в найбільшій мірі національним інтересам, не зважаючи на те, що в певний період часу суспільство буде мати певні незручності. Цей факт настільки важливий, що заслуговує бути гаслом: без глобального патріотизму не може бути національне процвітання.

3. Економіка як спосіб ведення господарства так і наука є важливою складовою розвитку суспільства. Економічна наука змінюється з часом, в зв'язку з трансформацією економічних відносин. Не завжди ці зміни відбуваються синхронно. Наведемо дві цитати. Перша із [4]: «Два фундаментальні чинники є основою економіки як науки і, по суті, охоплюють всю проблему економіки. Цілком необхідно ретельно визначити і глибоко осмислити ці два факти, оскільки все, що є предметом нашого вивчення в галузі економіки, прямо чи опосередковано пов'язані з ними. Перший чинники такий: матеріальні потреби суспільства, тобто матеріальні потреби складових його індивідів та інститутів, буквально безмежні або невгамовні. Другий чинники: економічні ресурси, тобто засоби виробництва товарів та послуг, обмежені або рідкісні». Ще одна цитата із [5]: «Економіка ...вивчає раціональні методи використання обмежених ресурсів із метою найповнішого задоволення потреб». В [6] доводиться, що ці твердження не відповідають дійсності і навіть згубні. Насправді більшість людей бажають достойно жити, але не мають безмежних матеріальних потреб. Безмежні потреби мають тільки жадібні люди про яких писав К. Маркс, що немає такого злочину, на яке не пішов би капітал заради прибутку у 300 відсотків. Фактично аксіома виправдовує злочини.

Основні засади нової концепції сталого розвитку. Очевидно, що основні засади нової концепції повинні бути направлені на подолання причин виникнення загроз.

1. Першу причину виникнення загроз можливо ліквідувати шляхом освіти, яка включає в себе як навчання так і виховання. Необхідно провести додаткові дослідження з розробки системи освіти з урахування того, що серед молоді є майбутні державні і громадські діячі, бізнесмени. Особливо слід приділити увагу вихованню в ранньому дитинстві. Підвищити відповідальність батьків за поведінку своїх дітей. При цьому не тільки в сенсі покарань, а і в впровадженні матеріальних і моральних стимулів. Доцільно також створити систему освіти батьків із освоєнням методів виховання дітей, а також існуючі в кожній країні юридична відповідальність батьків за не

належне виховання дітей, а також систему стимулів. Згадаємо українське прислів'я: «Не виховаєш дитину в пелюшках не виховаєш її і в подушках».

2. Запобіжником виникнення другої причини є, перш за все, система виховання еліт, удосконалення виборчої системи, а також впровадження запобіжників, окрім виборів. Таким запобіжником можуть бути система санкцій. Наприклад, при неправомірних діях громадян певної країни міжнародні санкції накладаються на безпосередніх виконавців неправомірних дій. Доцільно накладати певні санкції на глав держав і їх найближче оточення. Система санкцій може бути запроваджена після фундаментальних досліджень.

3. Зменшення впливу третьої причини досягається за рахунок провадження в нових чинників економіки. В [6] запропоновано визначення основної аксіоми економіки: «...стійкий розвиток економіки можливий за умови збереження балансу між рівнями ресурсів та споживання; потреби суспільства (індивідів, інститутів) повинні обмежуватися «розумною достатністю». В [7] наведено ще чотири чинники. наведемо їх у незначній редакції. Перший чинник: кожна доросла і здорова людина має забезпечувати своє існування, утримання дітей та допомогу батькам. другий чинник: обмеженість природних ресурсів має компенсуватися багаторазовим їх використанням шляхом переробки, залученням відновлюваних ресурсів та обмеженням їх використання згідно з принципом Розумної Достатності. третій чинник: запорукою гармонійного ведення бізнесу є прозорість фінансово-економічних та правових відносин. четвертий чинник: необхідно, перш за все, дослідити ризики, які несуть нові відкриття та винаходи, передбачити протидії і лише після цього впроваджувати нововведення. Додамо ще один чинник. Доповнити п'ять фаз управління проектами, наприклад по технології РМВОК, трьома фазами, а саме: узгодження з ЦСР, з цілями проєкту; визначення можливих негативних наслідків від впровадження проєкта і розробка запобіжників з метою їх усунення; утилізація (при необхідності).

Зрозуміло, що запропоновані основні засади помуть уточнюватись і доповнюватись, шляхом проведення наукових досліджень.

1. Halfway to 2030: How Many Targets Will Be Achieved in the UNECE Region? Snapshot and insights in 2022. <https://w3.unece.org/sdg2022/>

2. Donella Meadows, Jorgen Randers, Dennis Meadows. (2003). Growth limits. 30 years later. Universe Books. New York. 205.

3. Die Welt: войны, террор, нестабильность – мир становится пороховой бочкой <https://www.unian.net/world/1861919-die-welt-voynyi-terror-nestabilnost-mir-stanovitsya-porohovoy-bochkoy.html>

4. Макконнелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю ; пер. с англ. – 2-е изд. – К. : Хагар-Демос, 1993. – 785 с.

5. Крупська Л. П. Економіка : підручник / Л. П. Крупська, І. Є. Тімченко, Т. І. Чорна. – К. : Ранок, 2013. – 191 с.

6. Vorobiyenko Petro. (2015). On the way to the economy of the future society. Economic watch XXI century, 4-6.

7. Воробієнко П.П., Лозова Т.І., Олійник Г.Ю. Перехідна економіка: теорія і практика. Одеса, 2018, с.271.